

14 مارچ 2016

داکتر سید عبدالله کاظم

قصر دارالامان - یادگار بزرگ عصر تجدد گرائی درکشور

(قسمت دوم)

اثرات جانبی کوتاه و دراز مدت اعمار قصر:

قصر دارالامان و برخی از محلات مربوطه آن بعد از سقوط دوره امانی به عین سرنوشت گرفتار شد که همه تحولات آن رژیم مترقی به آن مواجه گردید. رژیم های خلف کوشیدند بهر شکل و نحوی ممکن نام و نشان آن پادشاه تجددخواه را از تاریخ و نیز از ذهن مردم بیرون کنند، چنانچه در دوره امیر حبیب الله کلکانی نام شهر جدید دارالامان را به "دارالحبیب" تعویض کردند و در سالهای مابعد "دارالامان" را نخست به "دارالفنون" و سپس به "نوی کابل" مسما ساختند. اما این تغییرات در نام، هرگز نتوانست جای نام اصلی را نزد مردم بگیرد و "دارالامان" زبانزد مردم باقی ماند، تا آنکه در آغاز دوره صدارت شهید محمد داؤد خان در لوحه بس های شهری که به آن سمت در حرکت بودند، بجای "نوی کابل" بدون سرو صدا دوباره نام "دارالامان" نصب گردید و بدینوسیله حق بجای خود قرار گرفت.

(یکی از عکس های قدیمی قصر دارالامان قبل از حریق اول)

راجع به اهمیت قصر دارالامان باید گفت که این قصر نه تنها یک عمارت و یا یک ساختمان با شکوه بو یک یادگار بعد از استرداد استقلال و نیز یک نمونه ای از تجددگرائی آن دوره است که با نام شاه امان الله غازی پیوند دارد، بلکه اعمار آن از چند نقطه نظر دیگر نیز حائز اهمیت خاص میباشد که

د پانو شمیره: له 1 تر 10

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی دلیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاره ده ، هبله من یو خپله لیکنه له رالیرو لو مخکې په خیر و لولئ

اکنون با درک همین خصوصیات موضوع اعمار مجدد آن یک اقدام لازمی و در خور توجه شمرده میشود. اثرات مهم و بارز جانبی آنرا میتوان با اختصار تحت نقاط ذیل چنین بیان کرد:

1- شهر قدیم کابل که بیشتر در دوطرف دریای کابل از تنگی کوه های آسمائی و شیردروازه (دهنه گذرگاه و معبر دریای کابل) آغاز و در دامنه های هموار هردو طرف دریا به سمت شرق تا حصص بالاحصار ادامه می یافت و عمارات آن به شکل قدیمی در امتداد کوچه های کم عرض و خانه های با هم متصل و چسبیده اغلب از خشت و گِل در طول قرون اعمار شده بود، نشانی از یک شهر مدرن را نداشت، البته به استثنای چند عمارت در عصر امیر عبدالرحمن خان و امیر حبیب الله خان ساخته شده بودند. شاه امان الله وقتی به سلطنت رسید، در اولین بیانیۀ خود بر علاوه اینکه موضوع استرداد استقلال داخلی و خارجی کشور را هدف اولی سلطنت خود قرار داد، خطاب به حاضران گفت: «بیاری و مرحمت ایزدی حکومت عالیۀ شما چنان اصلاحات را که برای حکومت و ملت سودمند و مفید باشد، تجویز خواهد کرد تا ملت و حکومت افغانستان شهرت و نام و نشانی در بین جهان متمدن کسب نماید و موقف و موقعیت مناسب خود را همردیف قدرتهای متمدن جهان احراز کند.»

به تأسی از همین هدف شاه امان الله غازی همزمان با تلاش برای رسیدن به استقلال در فکر تهداب گذاری شهر جدید کابل افتاد و خواست با اعمار یک شهر جدید با مقتضیات عصری در جوار شهر کهنه اقدام نماید. چنانکه این مطلب را میتوان در مقدمۀ "نظامنامه ابنیۀ شهر دارالامان" (منتشره ماه اسد 1302 ش) ملاحظه نمود که در آن چنین تصریح شده است: «برای دولت علیه افغانستان لازم است یک شهر شایسته و مناسب پایتخت داشته باشد، بنابراین یک شهر موسوم به شهر دارالامان بنیاد شده و در آن سرکهای وسیع و کوتی های پخته کاری مرغوب و باغهای با زینت گلکاری و اشجار، باغهای عمومی، باغهای مخصوص اناثیه ساخته میشود. آبهای گوارا بذریعۀ نل ها بهر خانه تقسیم و آبهای کثیف از زیر زمین در بلول ها از شهر خارج کرده خواهد شد. تنویرات خانه های این شهر همه از قوه الکتریک خواهد بود. تمام اشخاصیکه مایل باشند در آنجا تعمیرات و ابنیه نمایند، بروفق مواد ذیل مجاز بوده از فوائد و امتیازیکه شرح داده میشود، استفادۀ میتوانند.» (متن مکمل این نظامنامه در ضمیمه دیده شود)

2- شاه امان الله بعد از موفقیت در اقدام نظامی کوشید تا از طریق سیاسی برای حصول استقلال دست بکار شود و در این حال با انگلیس نیز از مسامحه و مدار کار گیرد. به همین مقصد محمد ولی خان دروازی را با یک وفد سیاسی مؤظف ساخت تا به یک تعداد کشورهای آسیائی و اروپائی سفر کند و پیام استقلال افغانستان را به زعمای آن کشورها رسانیده، حمایت سیاسی آنها را مبنی بر شناخت رسمی استقلال کشور جلب نماید. در همین احوال به محمد ولی خان رئیس هیئت افغانی هدایت داد که حین دیدار با رئیس جمهور آلمان از او تقاضا کند تا یک نفر مهندس ورزیده در امور شهر سازی را برای تدارک مقدمات و طرح اولی اعمار شهر جدید دارالامان به افغانستان اعزام دارد. طوریکه در آغاز مقاله ذکر شد، پروفیسور پریکس - مستشار عالی معلم مدرسه عالی تخنیک برلین از ابتدای تأسیس و ترتیب امور مهندسی آن مؤظف طرح نقشه دارالامان کابل گردید که به ادامه آن آقای "هارتل" آلمانی در اواخر 1301 شمسی وارد کابل شد و فهرست منهدسین و انجنیران را تقدیم کرد و سپس به تعداد سی و دو نفر اشخاص مسلکی را در ساحات مختلف امور ساختمانی عموماً آلمانی و افراد خیلی ماهر بودند، استخدام نمود که همه آنها در بهار سال 1302 ش به کابل آمدند و در همه ساختمانهای عهد دولت امانیه در مرور هفت سال خدمت شایان کردند.

شاه امان الله به دو جهت از آلمانها این تقاضا را بعمل آورد: یکی به مقصد آغاز همکاری های تخریکی با یک کشوری که در رقابت با انگلیس ها قرار داشت و دیگر به منظور تشویق سائر کشورهای اروپائی در جهت تسریع شناسائی رسمی استقلال افغانستان و ایجاد فضای اعتماد و اطمینان که دولت افغانستان با داشتن استقلال کامل میتواند از این به بعد همه امور را مستقلانه و برطبق منافع کشور و مردم خود با سائر کشورهای دوست برقرار کند.

3- شاه مان الله با استخدام مهندسان ورزیده آلمانی خواست به شهر جدید "دارالامان" از لحاظ ساختمانی یک چهره ای مدرن بیشتر به سبک و شیوه قصرهای او اخر قرن نوزدهم اروپا را بدهد و ضمناً در نظر داشت تا یک تحول بارز را در فن معماری معمول در افغانستان به وجود آورد. این خصوصیات را میتوان از روی عکس های اولی آن عمارت به وضاحت مشاهده کرد که قبل از آن در افغانستان قصری با چنین سبک و عظمت ساخته نشده بود.

)

د پانو شمیره: له 3 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

آنچه در ساختمان این قصر بیشتر قابل توجه است، همانا استفاده از مواد ساختمانی موجود در کشور بود، البته به استثنای مواد صنعتی که باید از خارج وارد میگردید از قبیل مواد فلزی، لوازم برقی، تشناب ها و غیره. سعی در آن بود تا برای ساختن دروازه ها و کلکین ها و غیره تاحد امکان از مواد ساختمانی داخل کشور استفاده بعمل آید و تولید آن بوسیله نیروی کار افغان به رهنمائی متخصصان آلمانی در خود محل صورت گیرد.

قابل یاد آوریست که سبک معماری جدید قصر دارالامان آغاز یک دوره جدید معماری در کشور بود که از آنوقت تا آمدن شرکتهای ساختمانی "اونیماک" و "هوختیف" مدت تقریباً نیم قرن ادامه یافت که بحث مزید در زمینه در این مختصر نمی گنجد.

4 - محصول کار این پروژه تنها اعمار یک قصر با شکوه نبود، بلکه در مدت تقریباً شش سالیکه مراحل اكمال آن دوام کرد، در حقیقت این پروژه حیثیت یک مکتب مدرن مسلکی را در ساحات مختلف ساختمانی داشت که از آنطریق به تعداد صدها استاد کار و کارگران ماهر در رشته های بنائی، نجاری، سنگتراشی، استر کاری، طرح و دیزاین و اندازه گیری، مراقبت های ساختمانی، شناسائی با مواد ساختمانی مدرن، نل دوانی، امورتنویر و تسخین برق، امور تزئیناتی، پوشش، قیچی بندی آهن پوش، رنگمالی، و غیره و غیره تربیه گردید. محصول پربار این پروژه در ساحة ساختمانی، تربیه همین قشر مسلکی بود که برای نیم قرن آنها توانستند صدها شاگرد دیگر را تربیت کنند و بدون کمک مزید خارجی آنها بتوانند امور ساختمانی را خودشان به پیش برند و از این ناحیه کشور در یک حالت "اکتفا بخود" قرار گرفت.

(ریل شهری که از شهر قدیم کابل تا شهر جدید دارالامان همه روزه چند بار در رفت و آمد بود و کارگران را از شهر به انجا انتقال میداد - سال 1306 شمسی)

د پانو شمیره: له 4 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولئ

ناگفته نباید گذاشت که اثرات مسلکی پروژه قصر دارالامان منحصر به شهر کابل باقی نماند، بلکه به سرعت در تمام افغانستان، بخصوص در شهرهای بزرگ گسترش پیدا کرد و استادان کار به سائر شهرها شتافتند و در ضمن اكمال پروژه های خورد و بزرگ، به تربیه ماهران مسلکی در دیگر نقاط کشور پرداختند.

5- در آنوقت ماشین و الات ساختمانی در کشور موجود نبود و مهندسین آلمانی کوشیدند تا بجای توريد وسائل پیشرفته تخنیکي از خارج، بیشتر از نیروی بشری استفاده نمایند. لذا آنها روزانه صدها نفر را در ساحات مختلف بکار گماشتند و ضمن آنکه به ایشان در هرساحه آموزش مسلکی میدادند، زمینه امرار معیشت نیز برای آنها فراهم میگردد. پرداخت معاش بالاتر از معمول از یکطرف و داشتن یک شغل دوامدار از طرف دیگر و نیز آشنا شدن با طرز کار مسلکی و جدید، از جمله عواملی بودند که بر روحیه همکاری و اشتیاق کارگران و حتی رضائیت خانواده های شان اثر بسیار مثبت گذاشت. مخصوصاً آشنا شدن با دسپلین و نظم کار، دقت در اجرای امور و احساس مسئولیت در برابر وظیفه محوله که از طرف مهندسین و متخصصین آلمانی به جدیت پیش برده می شد، فضای جدید محیط کار را نخست در داخل پروژه و بعد به حیث یک دسپلین کاری بطور عموم تقویه و استحکام بخشید و این میراث مهمی بود که برای پیشه وران در ساحة ساختمانی برای سالهای مدید بعدی بجا ماند.

6- اعمار قصر دارالامان یک پدیده جدید دیگر را که تا قبل از آن در کشور بطور رسمی معمول نبود، به وجود آورد یعنی تشکیل اولین شرکت سهامی به شکل مدرن آن. در 14 برج حوت 1303 دولت نظامنامه یک شرکت ساختمانی سهامی را بنام "شرکت عمران دارالامان" در 47 ماده نافذ ساخت که در ماده اول آن چنین آمده است: «نظر به تسهیلات کار هموطنان عزیزمان و اجنبی هائیکه بروفق قانون (دارالامان) بساختن ابنیه در شهر دارالامان مجاز هستند. یک هیئت شرکت تعمیر تشکیل کرده میشود. این شرکت هر قسم عمارت را از روی نقشه هائیکه پسند اشخاص شود و از هیئت تعمیرات اهالی دارالامان منظوری حاصل دارند، بطور مرغوب بعنوان اجاره میسازد. تهیه مصالح و همه لوازم تعمیر و احضار معمار و نجار و اجوره کار بر عهده هیئت شرکت است که هیچ تکلیفی ازین جهت برای کسانیکه ابنیه خود را به هیئت شرکت اجاره میدهند، نمیشود. این شرکت بنام "شرکت عمران" موسوم شده و بقرار ذیل قبول اجاره عمارات و اجرات کار تعمیر را مینمایند.» (متن مکمل این نظامنامه را در ضمیمه دیده شود).

7- تا اوائل سال 1307 که قسماً پروژه دارالامان رو به اكمال بود، تادیه مزد به استادان و کارگران به وسیله پول مضروب یعنی سکه های افغانی صورت میگرفت، اما حینیکه دولت امانی برای بار اول در تاریخ کشور تصمیم به نشر پول کاغذی گرفت، اولین پرداخت ها به پول کاغذی در همین پروژه آغاز یافت و با وجود نا آشنائی مردم با پول کاغذی، باز هم این پول ها به خوشی از طرف کارگران پروژه دارالامان قبول شد و از این طریق پول کاغذی راه خود را در بازار و بین مردم باز کرد.

در باره نوتهای کاغذی دوره امانی باید به اختصار گفت که این نوتها 50 افغانی، 10 افغانی و 5 افغانی در مطبعه صکوک کابل به طبع رسیده و در یک روی آن بیک سمت این متن نوشته شده بود: «ورقه تعهد: دارالمضاربه ملیه افغانی و عده تادیه مبلغ [مندرج نوت] افغانی را بحامل کاغذ هذا عندالمطالبه می دهد» و عین عبارت به سمت دیگر نوت به زبان فرانسوی و نیز در وسط آن به پشتو نوشته شده بود که: «دا کاغذ په ټولو خزانو کښی په (مبلغ مندرج نوت) افغانی چلیږی» که در پایان امضای وزیر

مالیه وقت "میرمحمد هاشم" دیده میشود و در عقب نوت "دولت علیه افغانستان" نوشته شده است. قابل ذکر است که این نوتها در آغاز دوره حبیب الله کلکانی از چلند بیرون شد و اما وقتی خزانه دولت در آن دوره به پایان رسید، امیر حبیب الله امر کرد تا نوتهای امانی را پس از مهر اشخاص ذیصلاح دوباره به دوران اندازند.

(نمونه کاپی یک نوت پنجاه افغانیگی با مهرهای دوره سقاوی)

8 - با انفاذ نظامنامه "ابنیه شهر دارالامان" مورخ 2 اسد سال 1302 در 38 ماده نه تنها برای اولین بار مقررات مربوط به آن شهر جدید مورد تطبیق قرار گرفت، بلکه این نظامنامه از آن تاریخ به بعد تا سالهای اخیر اساس کار ساختمانی را در شهر کابل و سایر شهرها در دستورکار شاروالی ها (بلدیه ها) قرار داد که برطبق آن اجازه آبادی منازل و شرایط آن برویت نقشه های مرتبه پس از کسب اجازه

د پانو شمیره: له 6 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولی

مقامات شهری معمول گردید. در این نظامنامه بر علاوه شرایط تخنیکي و مهندسي، راجع به تسهیلات مالی برای کسانی که در شهر دارالامان به اعمار منازل می پرداختند، نیز وجود دارد که زیر عنوان "تقاوی" دولت حاضر شده بود تا به شکل قرضه مبالغی را در اختیار آنها قرار دهد که با این اقدام دولت در حقیقت نقش یک "بانک رهنی و تعمیراتی" را بعهده گرفته بود و اینکار در تاریخ کشور قبلاً سابقه نداشت.

از آنجائیکه مطالب بسیار دلچسپ در نظامنامه "ابنیة شهر دارالامان" موجود است و به حیث نمونه ای از اقدامات مهمی که 90 سال قبل در امور ساختمانی و شهرسازی در کشور رویدست گرفته شد، میخوایم متن مکمل این نظامنامه را به حیث یک سند تاریخی در ضمیمه این مقاله خدمت تقدیم داریم، زیرا کمتر کسی اکنون به این اسناد تاریخی دسترسی دارد و اکثر فکر میکنند که تجدد و نوآوریهای دوره امانی فقط در ارتباط با تقلید مود و فیشن از خارج و یا نهضت زنان و غیره بوده و این اصلاحات را به دلیل تضاد با اصول دینی رد و آن رژیم را محکوم میدانند، درحالیکه اصلاحات دوره امانی واقعاً یک انقلاب همه جانبه بود که اگر عمرش را مخالفان داخلی و خارجی به پایان نمی بردند، افغانستان به یقین که چهره کاملاً متفاوت از امروز میداشت.

سرنوشت قصر: از آتش سوزی تا ویرانی در جنگ ها:

قصر دارالامان مثل وطن ما تاریخ دردناک دارد: درست در پایان کار اعمار آن، مصیبت اغتشاش دوره سقوی در کشور به وقوع پیوست و اغلب دست آوردها را ضرب صفر کرد و اما در سالهای مابعد، این قصر دوبار طعمه حریق گردید که بار اول یک قسمت آن صدمه دید و پس از مدتی ترمیم شد و بار دوم صدمه آتش سوزی وسیع بود و در اواخر دوره سلطنت اعلیحضرت محمد ظاهر شاه برای بار دوم به ترمیم کلی آن بوسیله شرکت ساختمانی "بنائی" تحت نظر مهندسان ورزیده داخلی و خارجی بطور بسیار زیبا و اساسی به همان نقشه قبلی پرداخته شد که بعداً در یک قسمت آن وزارت عدلیه و در قسمت دیگر آن ستره محکمه جا گرفتند.

در زمان رژیم خلقی و پرچمی، هنگامیکه بین داکتر نجیب و گروپ خلقی ها به رهبری شهناز تنی - وزیر دفاع آن رژیم اختلافات عمیق بروز کرد و بتاريخ 6 مارچ 1990 موجب برخورد مسلحانه بین شان گردید، این قصر که در آنوقت به مقر وزارت دفاع تبدیل شده بود، در اثر حملات هوایی قوای طرفدار نجیب قسمماً صدمه دید. اما تخریب کلی قصر دو سال بعد از آن با شروع جنگ های به اصطلاح "داخلی" بین تنظیم های قدرت طلب جهادی و مؤتلفان شان صورت گرفت. این جنگ ها که توسط قوای حزب وحدت به شمول حرکت اسلامی محسنی در حواشی غرب کابل، قوای شورای نظار و جمعیت اسلامی در مرکز کابل و آنهم در ارتفاعات کوه علی آباد و آسمائی و نیز قوای راکتی حزب اسلامی حکمتیار در چهار آسیاب و قوای دوستم در حواشی تپه مرنجان و قوای سیاف از جانب شمال غرب کابل بوسیله فیر راکتها و حملات هوایی بر یکدیگر شعله ور گردید، نه تنها قصر دارالامان را به یک ویرانه تبدیل کرد، بلکه تمام شهر را نقش زمین ساخت که اثری از آبادی در آن باقی نماند، چنانکه اسناد ویدیویی شاهد آن احوال مصیبت بار شهر و مردم آنست.

اخیراً مقاله از یک نویسنده افغان - محترم بیکمراد تاش تحت عنوان "پیام به وارثان اقتصادی جهاد" نظرم را جلب کرد که بتاريخ 11 مارچ 2016 در پورتال وزین "افغان جرمن آنلاین" به نشر رسیده بود و در آن ضمن تائید تصمیم حکومت مبنی بر بازسازی مجدد قصر دارالامان، از مسئولان ویرانی

(قصر دارالامان هنگامیکه در دوره داکتر نجیب مقر وزارت دفاع بود)

(نمایی از وضع موجود قصر ویران شده دارالامان)

این قصر نام برده و در اخیر نوشته بود که: «در ساختمان و احیای این ویرانه ای که ننگ دوره جهاد به شمار می‌رود، هرکدام [از ویرانگران - کاظم] مخلصانه سهم گیرند و اگر شانزده و نیم میلیون دالر

د پانو شمیره: له 8 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

بالای وارثان اقتصادی جهاد تقسیم گردد، سهم هرکدام با مقایسه ثروت مادی شان پول اندکی خواهد بود.» او در ادامه از کسانی نام برد که: «در آبادی این یادگار باشکوه بعد از استقلال افغانستان باید سهم بگیرند و در صدر لیست این ها قرار دارند: استاد سیاف، صلاح الدین ربانی و وارثان اقتصادی استاد ربانی، احمد ضیاء مسعود و وارثان قهرمان ملی، استاد محمد کریم خلیلی و برادرش حاجی صاحب محمد نبی، آیت الله محسنی، حجت الاسلام سیدمحمد جاوید، سترجنرال انوری، سترجنرال محمد اسمعیل خان، وارثان اقتصادی انجنیر صاحب حکمتیار مثل: غیرت بهیر و استاد همایون جریر، وارثان مارشال محمد قسیم فهیم، ستر جنرال بسم الله محمدی، سترجنرال صاحب دوستم و حزبش، داکتر عبدالله، محمد یونس قانونی، ستر جنرال عطا محمد نور و ده ها تن از کسانی که خود ها را می شناسند و مردم هم ایشان را "خوب!" می شناسند و حتی متر متر از ثروتهای غیرمنقول شان آگاهی دارند و شمار دکان ها و بلند منزل ها و شهرک های که در آن سرمایه گذاری کرده اند، نزد مردم یادداشت است.»

واقعاً اینها که بطور عموم مسئولیت ویرانی نه تنها قصر دارالامان، بلکه همه شهر کابل و حواشی آنرا بعهدده دارند و موجب قتل هزارها نفر بیگناه و هزارها خانواده را آواره ساخته و به چپاول دارائی های عامه و شخصی درطول این چند سال پرداخته اند، نمیدانم که آیا با اشتراک مالی در اعمار مجدد این قصر کفاره گناهان بس بزرگ خود را خواهند پرداخت و یا اینکه گوش را به کری زده و همچنان به دنبال قدرت و جمع آوری ثروت برای خود و خانواده های خود خواهند کوشید؟؟

(ادامه دارد)

(در قسمت سوم مقاله متن مکمل نظامنامه "ابنیة شهر دارالامان" و نظامنامه "شرکت عمران دارالامان" تقدیم میگردد)

د پانو شمیره: له 10 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ